

Fåglar 3

Naturvårdsverket har tagit fram vägledningar för länsstyrelsernas arbete med bevarandeplaner för Natura 2000. Det finns totalt 257 vägledningar uppdelade i olika grupper. Vi har gjort en pdf för varje grupp. Fåglarna har vi delat i fyra grupper Fåglar 1, 2, 3 och 4. Indelningen sker efter fågelns nummer i fågedirektivets bilaga 1.

I denna pdf finns vägledningar för följande fåglar:

<i>Fåglar 3</i>	1
<i>A157 Myrspov (Limosa lapponica)</i>	2
<i>A166 Grönbena (Tringa glareola)</i>	4
<i>A170 Smalnäbbad simsnäppa (Phalaropus lobatus)</i>	7
<i>A190 Skräntärna (Sterna caspia)</i>	9
<i>A191 Kentsk tärna (Sterna sandvicensis)</i>	12
<i>A193 Fisktärna (Sterna hirundo)</i>	15
<i>A194 Silvertärna (Sterna paradisaea)</i>	18
<i>A195 Småtärna (Sterna albifrons)</i>	21
<i>A197 Svarttärna (Clidonias niger)</i>	24
<i>A215 Berguv (Bubo bubo)</i>	27
<i>A216 Fjälluggla (Nyctea scandiaca)</i>	30
<i>A217 Sparvuggla (Glaucidium passerinum)</i>	33
<i>A220 Slaguggla (Strix uralensis)</i>	35
<i>A222 Jorduggla (Asio flammeus)</i>	39
<i>A223 Pärluggla (Aegolius funereus)</i>	42
<i>A224 Nattskärna (Caprimulgus europaeus)</i>	45

A157 Myrspov (*Limosa lapponica*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Myrspoven behöver tillgång till lämpliga häckningsmiljöer i form av öppna, gärna lite fuktiga hedar i lågfjällsområden. Arten kan i lämpliga områden häcka i glesa kolonier. Tillgång till störningsfria häckningsplatser är nödvändig. Myrspoven rastar främst längs våra kuster i grunda våtmarksmiljöer utan högre vegetation.

Spridningsförmåga

Hemområdet under häckningstid är gissningsvis i storleksordningen 15-25 km². Myrspoven övervintrar längs Europas och Afrikas västra kuster samt i Medelhavsområdet.

Hotbild

Det främsta hotet mot myrspoven i Sverige torde idag vara olika typer av störningar i häckningsområdena. De aktuella häckningsplatserna tillhör emellertid de delar av fjällkedjan som är minst besökta under sommarhalvåret, varför även det hotet får betecknas som ringa.

Nationell bevarandestatus 2001

Det svenska häckfågelbeståndet utgörs av den västligaste förekomsten av myrspov i Eurasien. Förekomsterna i Ammarnäsområdet och i Sjaunja utgörs av isolerade utpostförekomster, medan häckningarna i Karesuando kronoöverloppsmark geografiskt hänger samman med förekomsterna i norra Finland och Norge. Indikationer på möjlig häckning finns även från norra Dalarna (1992) och Härjedalen (1996).

Beståndet är mycket fåtaligt och arten hör till de absolut mest sällsynta häckfågeln i landet. Det samlade svenska beståndet har uppskattats till mellan 5 och 25 par. Förmodligen är detta en kraftig underskattning och det verkliga antalet ligger troligen närmare 100 par. Det svenska beståndet utgör icke desto mindre en mindre del av de 1 300–3 500 par starka beståndet i Norge och Finland. Huvuddelen av världspopulationen häckar på tundran i norra Ryssland, och enbart i Västeuropa räknar man med ett vinterbestånd på 125 000 fåglar.

Till följd av det geografiskt utsatta läget kan de naturliga variationerna i det häckande beståndets storlek vara betydande. Stor försiktighet måste därför gälla vid bedömningar av populationsförändringar.

Trots den låga numerären och tack vare ringa hot ser bevarandesituationen i dagsläget god ut.

Myrspoven är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

BirdLife International listar myrspoven som ”*Localized*” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar för artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är begränsad till Europa, men att den har en otillfredsställande bevarandestatus här.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

De tre kända storområden som hyser häckande myrspov bör även fortsättningsvis hysa häckande myrspov och särskilt inom dessa bör lämpliga häckningsmiljöer bevaras. Häckning eller häckningsförsök bör kunna konstateras inom de tre huvudområdena varje år.

För att nå en gynnsam bevarandestatus krävs att populationen överstiger drygt 500 häckande par, men detta kan vara ett svåruppnått mål med tanke på de svenska förekomsternas geografiska belägenhet i utkanten av det sammanhängande häckningsområdet (randpopulation).

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Myrspoven är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av myrspov, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Myrspoven är upptagen i bilaga III (skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Myrspoven är listad i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Myrspoven är listad i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

All typ av exploatering inom de kända häckningsområdena bör förhindras. Ostörda fjällområden måste bevaras genom begräsningar i nya vägdragningar och terrängtrafikleder som kan utnyttjas sommartid. Viktigare rastplatser bör vara fria från ingrepp och störningar.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

Höglund, N. 1949. Myrspoven, *Limosa lapponica* (L.) häckande i Karesuando. *Vår Fågelvärld* 8: 84–88.
Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. *Vår Fågelvärld, supplement nr 31*.

Webbadresser

<http://www.umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A166 Grönbena (*Tringa glareola*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankna stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar.

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär.

Spridningsförmåga

Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1-5 km².

Arten övervintrar främst i tropiska Afrika, men delvis även i södra Afrika.

Hotbild

Det sydsvenska beståndet hotas av en utebliven hävd på sankna stränder. Även i Norrland kan beståndet ha missgynnats av minskande hävd av raningar och silängar.

Dikning av myrmark, framför allt tidigare och i södra Sverige, har bidragit till en ökad andel träd- och skogsbevuxen myr och därmed försämrade förhållanden för grönbenan.

Det norrländska beståndet kan lokalt komma att hotas av storskalig torvbrytning.

Nationell bevarandestatus 2001

Grönbenan är en vanlig häckfågel i mellersta och norra Sverige. Den förekommer sparsamt till allmänt i C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. I södra Sverige är arten betydligt ovanligare och regelbundna häckningar sker endast på Sydsvenska höglandet (G, F och O län). Mer tillfälligt förekommer häckningar i M, N, I och E län.

Grönbenan är tillsammans med brushanen den vanligaste vadaren på norrländska myrar. Det svenska beståndet uppskattas till 50 000 – 100 000 par. I Finland häckar 200 000 – 300 000 par och i Norge 20 000 – 40 000 par. I övriga delar av Europa häckar drygt 5 000 par sammanlagt.

Sedan mitten av 1980-talet har grönbenan gått kraftigt tillbaka i södra Sverige.

BirdLife International listar grönbenan som ”Declining” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den inom sitt europeiska utbredningsområde har en otillfredsställande bevarandestatus.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det skall finnas förutsättningar för ett häckande bestånd av grönbena i hela landet. Tillbakagången söder om Dalälven måste hävas: ett bestånd om minst 3 000 häckande par är här ett rimligt mål.

Inga långsiktiga förändringar i utbredning eller numerär bör tillåtas i norra och mellersta Sverige

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Grönbenan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av grönbena, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Grönbenan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Grönbenan är upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Grönbenan är listad i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

I områden där grönbena häckar bör följande beaktas: Åtgärder som negativt påverkar områdets hydrologi bör inte genomföras. I många myrområden där gamla dikningsföretag medfört uttorkade marker bör möjligheten att restaurera området bedömas. Detta kan ske på ett ganska enkelt sätt genom att proppa igen gamla diken. På vissa uttorkade myrmarker som blivit bevuxna av tall och björk bör först en ordentlig gallring ske. Fuktiga till våta gräs- och starrbevuxna strandängsområden bör hävdas genom slätter eller extensivt bete, så att de ej blir helt igenvuxna.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

Svensson, S., Svensson, M., & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Hagemeijer, E.J.M. & Blair, M.J. (eds.). 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser.

A170 Smalnäbbad simsnäppa (*Phalaropus lobatus*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Smalnäbbad simsnäppa behöver tillgång på lämplig föda i form av mygglarver, små vattenlevande insekter och stora planktiska kräftdjur. Lämpliga häckningsplatser är fisktomma fjällsjöar, myrgölar eller större flarkmyrar. Arten håller främst till i områden med vattenomflutna starrtuvor eller där starren bildar en gles bård ut mot öppet vatten. Det bestånd som finns i Bottniska viken och Skärgårdshavet häckar främst på små öar med rik förekomst av små vattensamlingar samt i grunda vikar.

Spridningsförmåga

Under häckningen rör sig paret inom ett begränsat område runt boplatsen.

Övervintrar i Indiska oceanen, till stor del ute till havs.

Hotbild

Fortsatt spridning och utplantering av fisk i fjällområdena kan leda till att viktiga häckningsmiljöer förstörs, inte bara för smalnäbbad simsnäppa utan även för andra arter som tär beroende av fiskfria vatten.

Dikning i anslutning till myrar riskerar att påverka arten negativt.

Nationell bevarandestatus 2001

Smalnäbbad simsnäppa häckar i fjällen och de övre delarna av skogslandet från Dalarna norrut till Torne lappmark. Ett mindre antal häckningar finns rapporterade från Norrbottens skärgårdsområden och från det kustnära skogs- och myrlandet i Västerbotten och Norrbotten. Större häckande bestånd finns endast i W, Z, AC och BD län. Möjligtvis finns ett fast bestånd även i de inre delarna av Y län.

Det svenska beståndet uppskattas till mellan 15 000 och 25 000 par. I Europa i övrigt finns arten på Island (30 000–50 000 par), Norge (5 000–15 000 par) och Finland (10 000–20 000 par). Totalt beräknas 65 000–95 000 par finnas i Europa utanför Ryssland.

BirdLife International listar smalnäbbad simsnäppa som "Secure" i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att det ska finnas förutsättningar för ett häckande bestånd av smalnäbbad simsnäppa i hela dess nuvarande utbredningsområde, inklusive skärgårdsområden och det kustnära skogslandet i Norr- och Västerbotten.

Sverige bör kunna hysa minst 25 000 par, varav huvuddelen i AC och BD län.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Smalnäbbad simsnäppa är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av smalnäbbad simsnäppa, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a§ MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Smalnäbbad simsnäppa är upptagen i bilaga III (skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Smalnäbbad simsnäppa är upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Smalnäbbad simsnäppa är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Utplantering av fisk i fisktomma fjällsjöar eller småvatten får inte tillåtas, eftersom det idag finns få sådana vatten kvar. Områden med flarkmyrar bör ges ett skydd mot exploatering och avvattning.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

Hammar, J. 2001. Åtgärdsprogram för skydd och bevarande av Naturligt Fisktomma Sjöar och Vattendrag i Fjällregionen. (under behandling). Naturvårdsverket, Stockholm.

Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk Fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.

A190 Skräntärna (*Sterna caspia*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Skräntärna behöver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i svenska vatten främst är abborre, mört och strömming. Den fiskar framför allt i grunda kustområden eller i kustnära (inom 30-40 km) sjöar. Lämplig plats för bobygge är flacka, vegetationsfattiga sandrevlar eller klippöar i havsbandet (egentliga Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken, även Vänern). Arten häckar företrädesvis i koloni.

Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Häckningslokalen och dess omgivande arkipelag bör sakna fyrfota rovdjur, framför allt mink.

Arten är långlivad med relativt låg reproduktion.

Spridningsförmåga

Under häckningen kan födosökande skräntärnor uppsöka fiskrika vatten åtskilliga mil från boplatsen.

Skräntärnan övervintrar i tropiska Västafrika, där floden Nigers inlandsdelta i Mali är särskilt betydelsefullt.

Hotbild

Mänsklig störning på häckningslokalerna under maj – juli/augusti, främst orsakat av friluftsliv (landning av båtar på häckningsskär, badande folk etc.) kan få tärnorna att överge sina häckningsplatser. Etablering av mink på de öar eller i de skärgårdsområden där arten häckar är ett ökande problem. Försämrad tillgång på lämplig fiskföda i innerskärgårdsområden och kustnära sjöar kan innebära hot mot föryngringen. Igenväxning av träd och/eller buskar på de öar som arten häckar på kan medföra att ön överges.

Spridning och ackumulering av miljögifter i akvatisk miljö har negativa effekter på häckningsutfallet. Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

Beskattning av arten under flyttningen genom Europa och framför allt i övervintringsområdena i tropiska Afrika, vilket kan innebära ett långsiktigt hot mot bestånden.

Nationell bevarandestatus 2001

Skräntärnan häckar främst längs Östersjökusten i M, K, I, H, E, D, AB, C, S, X, Y, AC och BD län. Några få par finns dessutom i Vänern i O län.

Skräntärnan är långlivad och undersökningar har visat att på ett så stort utbyte mellan kolonier i Sverige, Finland och Estland att Östersjöns häckande skräntärnor måste betraktas som ett sammanhållet bestånd. Det samlade Östersjöbeståndet uppgår till i storleksordningen 1 500 par,

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

varav ungefär en tredjedel i Sverige. Utanför Östersjön finns ett häckande bestånd längs Svartahavskusten i Ukraina och några få par i Spanien. Sverige har således ett mycket stort ansvar när det gäller skrântärnan.

Arten har under en lång tidsperiod uppvisat en negativ populationstrend i Sverige och i Östersjön som helhet.

Skrântärnan är rödlistad i Sverige, där den är placerad i kategorin Starkt hotad (EN).

BirdLife International betecknar skrântärnan som "Endangered" i Europa och anser att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i dess bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning visserligen inte är koncentrerad till Europa, men att artens otillfredsställande bevarandestatus inom regionen gör åtgärder nödvändiga.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det även fortsättningsvis skall finnas förutsättningar för ett livskraftigt häckande bestånd av arten i Östersjöområdet. Ett viktigt medel för att uppnå det målet är se till att samtliga kända och tänkbara häckningsplatser ges en god bevarandestatus.

Med tanke på artens rörlighet är det svårt att ange siffror för det svenska beståndets storlek, men ett minimum för ett långsiktigt stabilt bestånd i hela Östersjön bör vara minst 2 000 par. För att nå ett gynnsamt bevarandestatus i Sverige måste beståndet öka till minst 1 000 par. Artens utbredning enligt ovan får dessutom inte minska. Ej heller bör antalet häckningslokaler få minska. Arten bör finnas kvar på minst 90 % av sina häckningslokaler från ett år till nästa och bör dessutom lyckas med häckningen på minst 75 % av häckningsplatserna.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Skrântärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av skrântärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Skrântärna tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Skrântärnan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Skrântärnan är upptagen i bilaga II i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Skrântärnan är listad i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Lokaler med häckande skrântärna bör undantagslöst beläggas med tillträdesförbud under häckningstid, 15 april-31 juli. Aktiva åtgärder (röjning eller hävd) för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer kan vara aktuellt i vissa områden.

Grunda kustområden är viktiga som uppväxtområden för ett stort antal fiskarter och därmed för tillgången på föda för flera fiskätande fågelarter. Områden som utnyttjas av bl.a. olika arter tärnor får därför inte utsättas för verksamheter som försämrar deras livsmiljö och beskattningen av fisk får inte vara så hård att födounderlaget minskar.

Bekämpning av mink i framför allt ytterskärgårdsområden är positiv för skrântärnan.

Sverige bör verka internationellt för att stoppa den jakt som bl.a. sker i form av s.k. skydds jakt vid fiskdammar och saliner i Mellan- och Sydeuropa och på sina håll i tropiska Afrika inklusive vinterkvarteren utefter floden Nigers översvämningsområden i Mali.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Hario, M., Kastepöld, T., Kilpi, M., Staav, R. och Stjernberg, T. 1987. Status of Caspian Terns in the Baltic. *Ornis Fennica* 64: 154–157.
- Larsson, T. 1995. Skrântärnans utbredning och status i östra Småland. *Fåglar i östra Småland* 7: 23-29
- Staav, R. 1979. Dispersal of the Caspian Tern *Sterna caspia* in the Baltic. *Ornis Fennica* 56: 13-17
- Staav, R. 1985. Projekt Skrântärna. *Vår Fågelvärld* 44: 163–166.
- Staav, R. 1988. Projekt Skrântärna 1986 och 1987. *Vår Fågelvärld* 47: 97–100.
- Staav, R. 1998. Projekt skrântärna 1997. I: *SOF 1998: Fågelåret 1997*, sid 77-79.
- Staav, R. 1999. Projekt skrântärna 1998. I: *SOF 1999: Fågelåret 1998*, sid 55-57.
- Staav, R. 2000. Projekt skrântärna 1999. I: *SOF 2000: Fågelåret 1999*, sid 65-69.
- Ulfvens, J. 1988. Varför minskar Östersjöns skrântärnor? *Finlands Natur* 47(4): 4–5.
- Väisänen, R.A. 1973. Establishment of colonies of Caspian Tern *Hydroprogne caspia* by deserting flights in the Northern Gulf of Bothnia. *Ornis Scandinavica* 4: 47-53.

Webbadresser

<http://www-umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A191 Kentsk tärna (*Sterna sandvicensis*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Kentsk tärna häckar enbart längs kusterna, d.v.s. i havsmiljö. Tillgång på goda fiskeplatser, främst grunda vattenområden är en förutsättning för arten. Störningsfria häckningsplatser, främst på mindre öar, men även på större sandrevlar och liknande mera kustnära miljöer, behövs också för att arten skall häcka. Den väljer ofta boplats tillsammans med skrattnås.

För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria miljöer, framför allt bör mink och räv hindras nå häckningsplatserna.

Spridningsförmåga

Under häckningen sker långa provianteringsturer som sannolikt kan sträcka sig miltals från boplatsen.

Kentska tärnan övervintrar längs Afrikas västra kust, ett mindre antal ända ner till Sydafrika.

Hotbild

En ökad båttrafik och expanderande friluftsliv – inklusive sportfiske – innebär risk för stora störningar. Exempel finns på hur ett enda besök under häckningstid fått fåglarna att överge kolonin. Lokalt kan förekomst av mink och andra rovdjur leda till att kolonier försvinner.

Igenväxning och förbuskning av häckningsmiljöerna är andra negativa faktorer. Spridning och ackumulering av miljögifter i akvatisk miljö har negativa effekter på häckningsutfallet.

Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

Nationell bevarandestatus 2001

Den kentska tärnan häckar mycket lokalt längs kusterna i södra Sverige. Kolonier finns i M, K, I, H och N län. Det samlade beståndet har varierat kraftigt i storlek mellan olika perioder, alltsedan den första häckningen konstaterades i Skåne 1911. I dagsläget torde det ligga i intervallet 300 – 500 par. I Europa häckar 22 000 – 41 000 par runt Svarta havet och i storleksordningen 45 000 – 50 000 par längs Västeuropas kuster.

I Östersjöområdet finns arten förutom i Sverige även i Tyskland och i Estland samt i små antal i Polen. Kentsk tärna är långlivad och då beståndsutvecklingen skiljer sig mellan olika delar av Västeuropa - nedgången i Skandinavien verkar matchas av uppgång på de Brittiska öarna - kan man på goda grunder misstänka att arten inte är särskilt trogen sina häckningsplatser, utan istället väljer att häcka där förhållandena för ögonblicket är goda. Det är därför viktigt att följa utvecklingen i hela Östersjöområdet, och kanske t.o.m. hela Västeuropa, när det gäller kentsk tärna.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Sedan mitten av 1970-talet har beståndet av kentsk tärna i Sverige gått tillbaka med i storleksordningen 60 – 70 %. Eftersom arten är kolonihäckare och ofta häckar i stora kolonier kan förlusten av en enda häckningsplats ha stora effekter på beståndets storlek.

Kentsk tärna är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

BirdLife International listar kentsk tärna som ”Declining” i Europa och menar att det är nödvändigt att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 2, vilket innebär att dess utbredning är koncentrerad till Europa, och att den har en otillfredsställande bevarandestatus inom regionen.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det även fortsättningsvis finns förutsättningar för ett häckande bestånd av kentsk tärna på Västkusten, i Skåne, Blekinge, längs Kalmarsund samt på Öland och Gotland. Ett viktigt medel för att uppnå det målet är se till att samtliga kända och tänkbara häckningsplatser ges en god bevarandestatus.

Antalet häckningslokaler bör ej minska. Arten bör finnas kvar på minst 90 % av sina häckningslokaler från ett år till nästa och arten bör dessutom lyckas med häckningen på minst 75 % av häckningsplatserna.

Med tanke på artens stora rörlighet är det svårt att ange siffror för beståndets storlek, men ett minimum för ett långsiktigt stabilt bestånd torde ligga kring 500 par.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Kentsk tärna är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningstid. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av kentsk tärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Kentsk tärna är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Kentsk tärna är upptagen i bilaga 2, Bonnkonventionen (flyttande arter).

Kentsk tärna listas i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Lokaler med häckande kentsk tärna bör beläggas med tillträdesförbud under häckningstid, normalt 1 april – 31 juli. Aktiva åtgärder (röjning eller hävd) för att förhindra igenväxning i

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

viktiga häckningsmiljöer kan vara aktuellt i vissa områden, liksom att motverka förekomsten av fyrfota rovdjur.

Grunda kustområden är viktiga som uppväxtområden för ett stort antal fiskarter och därmed för tillgången på föda för flera fiskätande fågelarter. Områden som utnyttjas av bl.a. olika arter tärnor får därför inte utsättas för verksamheter som försämrar deras livsmiljö och beskattningen av fisk får inte vara så hård att födounderlaget minskar.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Jonzén, N. 1996. Ölands kusttärnor. Calidris 25: 5-14.*
- Mathiasson, S. 1956. Den kentska tärnan – en särpräglad skånefågel. Skånes Natur 43: 35–44.*
- Olsson, V. 1964. Förändringar i ostkustens fågelfauna och något om orsakerna därtill. Vår Fågelvärld 23: 352–362.*
- Smith, A.J.M. 1975. Studies of breeding sandwich terns. Brit. Birds 68: 142–156.*
- Tucker, G.M. och Heath, M.F. 1994. Birds in Europe: their conservation status. Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 3).*
- Waldenström, A. 1973. Kentska tärnan på Öland. Calidris 2: 43–49.*

Webbadresser

<http://www.umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A193 Fisktärna (*Sterna hirundo*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Fisktärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt störningsfria häckningsplatser.

För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framför allt mink och rävbör hindras nå häckningsplatserna.

Spridningsförmåga

Under häckningen födosöker fisktärnorna inom ett område i storleksordningen 1-5 km².

De nordiska fisktärnorna övervintrar huvudsakligen längs kuststräckan mellan Västafrika och Godahoppsudden.

Hotbild

I innerskärgårdarna och större insjöar, t.ex. Mälaren, medför ökad båttrafik och expanderande friluftsliv stora störningar. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner.

Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet.

Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

Nationell bevarandestatus 2001

Fisktärnan häckar i samtliga svenska län. Beståndet är dock glest i Norrlands inland och arten saknas helt som häckfågel i fjällområdena.

Det svenska beståndet beräknas uppgå till 20 000–25 000 par, vilket motsvarar ungefär 1/10 av det europeiska beståndet.

Beståndsutvecklingen är svårtolkad. Resultat från häckfågeltaxeringen tyder på att beståndet idag ligger på en lägre nivå än under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet.

Mellanårsvariationerna är emellertid stora. Under 1990-talet finns dessutom uppgifter om regionala öknings från flera håll, t.ex. längs kusten i Bohuslän.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Det svenska beståndet får totalt sett inte minska i antal, jämfört med siffran ovan, och inte heller får utbredningsområdet minska. En viss lokal och regional omfördelning får dock anses vara en

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

naturlig del i fisktärnans beståndsdynamik, vilket innebär att man måste ta ett övergripande ansvar för övervakningen från centralt håll.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Fisktärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av fisktärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a§ MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Fisktärnan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Fisktärnan är upptagen i AEWA (African Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Lokaler med större kolonier (=25 par) bör beläggas med tillträdesförbud under häckningstid, t.ex. 15/4 – 31/7. Som alternativ kan vädjandeskyltar tas fram att användas vid särskilt utsatta häckningslokaler. Dessa skyltar kan gärna vara allmänt utformade så att de kan nyttjas för flera arter.

Aktiva åtgärder (röjning eller hävd) för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer kan vara aktuellt i vissa områden. Åtgärder för att förhindra förekomst av främst mink är positiva för arten.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Andersson, Å. & Staav, R. 1980. *Den häckande kustfågelfaunan i Stockholms län 1974-75. Stockholms läns landsting. Regionplanekontoret, Nacka.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 1998. *Fågelskär i Vänern. Inventering av fågelskär i Vänern 1997. Länsstyrelsen i Värmlands län, Miljöenheten. Rapport 1998:5.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 1999. *Fågelskär i Vänern. Inventering av fågelskär i Vänern 1998. Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Rapport 1999:13.*

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

- Landgren, E. & Landgren, T. 2000. Övervakning av fågelfaunan på Vänerns fågelskär – Metodutvärdering och förslag till framtida inventeringar. Vänerns vattenvårdsförbund, Rapport nr 13 2000.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 2001. Fågelskär i Vänern 2000. Vänerns vattenvårdsförbund, Rapport nr 17 2001.*
- Larsson, T. 2000. Häckfågelfaunan i östra Smålands ytterskärgård 1990-2000. Länsstyrelsen Kalmar län, Meddelande 2000:21.*
- Pettersson, J. 1999. Kustfågelinventering 1999. Länsstyrelsen Västernorrlands län. Publikation 1999:6.*
- Åhlund, M. 1995. Kustfågelinventeringen 1993-94 – några preliminära resultat från Göteborgs och Bohus län. Fåglar på Västkusten 29:2-10.*

A194 Silvertärna (*Sterna paradisaea*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt till störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden framför allt frånvaro av mink och räv.

Spridningsförmåga

Under häckningen födosöker silvertärnorna inom ett område i storleksordningen 25 km². Arten övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

Hotbild

I skärgårdarna medför ökad båttrafik och expanderande friluftsliv lokalt stora störningar. Ohävd och igenväxning av tidigare öppna kust- och skärgårdsområden kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet. Lokalt kan förekomst av mink leda till att arten försvinner.

Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

Nationell bevarandestatus 2001

Silvertärnan häckar längs större delen av svenska kusten, dock mycket fåtaligt längs Västkusten, samt i Norrlands skogsland och i fjällområdena från Dalarna och norrut. Förekomster finns i M, K, I, H, N, O, E, D, AB, C, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Som regelbunden häckfågel saknas den i södra och mellersta Sveriges inland.

Det svenska beståndets storlek har uppskattats till 20 000–25 000 par. Detta bör sättas i relation till ett samlat europeiskt bestånd på cirka 500 000 par, varav närmare 75 % på Island.

Sedan mitten av 1970-talet har silvertärnan ökat i antal såväl i Östersjöområdet som i Väneren. Tecken finns dock på att arten lokalt försvunnit till följd av minkens expansion.

BirdLife International listar silvertärnan som ”*Secure*” i Europa, men menar att det trots det är angeläget att Europa tar ett ansvar för artens bevarande.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det framledes finns ett häckande bestånd av silvertärna inom hela det nuvarande befintliga häckningsområdet i landet. Beståndet får ej minska i numerär, inte heller får arten försvinna från områden där den häckar idag.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Silvertärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av silvertärnan, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Silvertärnan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Silvertärnan är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Lokaler med större kolonier (>25 par) bör beläggas med tillträdesförbud under häckningstid, t.ex. 15/4 – 31/7. Som alternativ kan vädjandeskyltar användas vid särskilt utsatta häckningslokaler. Dessa kan med fördel vara allmänt utformade, så att de gäller för flera arter.

Aktiva åtgärder (röjning eller hävd) för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer kan vara aktuellt i vissa områden. Att på öar hålla efter mink och räv kan ge positiv effekt på häckande bestånd.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Andersson, Å. & Staav, R. 1980. Den häckande kustfågelfaunan i Stockholms län 1974-75. *Stockholms läns landsting. Regionplanekontoret, Nacka.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 1998. Fågelskär i Vänern. *Inventering av fågelskär i Vänern 1997. Länsstyrelsen i Värmlands län, Miljöenheten. Rapport 1998:5.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 1999. Fågelskär i Vänern. *Inventering av fågelskär i Vänern 1998. Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Rapport 1999:13.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 2000. Övervakning av fågelfaunan på Vänerns fågelskär – *Metodutvärdering och förslag till framtida inventeringar. Vänerns vattenvårdsförbund, Rapport nr 13 2000.*
- Landgren, E. & Landgren, T. 2001. Fågelskär i Vänern 2000. *Vänerns vattenvårdsförbund, Rapport nr 17 2001.*
- Larsson, T. 2000. Häckfågelfaunan i östra Smålands ytterskärgård 1990-2000. *Länsstyrelsen Kalmar län, Meddelande 2000:21.*

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Pettersson, J. 1999. Kustfågelinventering 1999. Länsstyrelsen Västernorrlands län. Publikation 1999:6.
Åhlund, M. 1995. Kustfågelinventeringen 1993-94 – några preliminära resultat från Göteborgs och Bohus län. Fåglar på Västkusten 29:2-10.

A195 Småtärna (*Sterna albifrons*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU.

martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Småtärnan behöver föda i form av småfisk och större kräddjur. Arten är strikt bunden till långgrunda strandområden och jagar i regel patrullerande utanför strandlinjen. Tillgång på lämpliga häckningsplatser är av allt att döma en begränsande faktor. Arten häckar på kala sandstränder, på låga sand- eller grusrevlar och på industri- och utfyllnadsmark vid kusten.

För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden och framför allt mink och räv bör hindras på häckningsplatserna. Uppsättning av tornfalksholkar måste undvikas i närheten av tärnkolonier.

Spridningsförmåga

Under häckningen kan födosöken utsträckas åtskilliga km bort från boplatserna.

Arten övervintrar längs Afrikas västkust.

Hotbild

Badturism och rörligt friluftsliv är ett hot mot beståndet – i vart fall indirekt genom att fåglarna tvingas bort från de bästa häckningsplatserna och ut i sekundära miljöer. Som en följd av detta misslyckas många häckningar när bon har läggts på mindre lämpliga platser. Det fria fisket längs kusterna har också lett till att häckningar spolierats, när sportfiskare uppehållit sig alltför nära boplatserna under längre tid.

Expansionen av gråtrut längs kusterna har lokalt lett till att småtärnan trängts undan från sina häckningsplatser.

Småtärnan är relativt långlivad vilket gör den extra känslig för miljögifter.

Nationell bevarandestatus 2001

Småtärnan häckar sällsynt längs kusten i M, K, I, H och BD län. Det svenska beståndet har legat tämligen konstant kring 500 par åtminstone sedan 1940-talet, dock med årliga variationer såväl i utbredning som numerär. I Östersjöområdet som helhet torde det finnas cirka 2 500 par. Arten uppträder lokalt över hela Europa och det samlade beståndet uppgår till 20 000–22 000 par.

Häckningsutfallet har under en lång rad av år varit dåligt, något som på sikt kan komma att slå igenom när det gäller beståndsutvecklingen.

Småtärnan är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

BirdLife International listar Småtärnan som ”Declining” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

att dess utbredning visserligen inte är koncentrerad till Europa, men att den har en otillfredsställande bevarandestatus inom regionen.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det finns ett häckande bestånd av småtärna längs kusterna i södra Sverige samt i BD län.

Sverige bör kunna hysa minst 700 par, varav huvuddelen i de södra delarna av landet.

Antalet häckningslokaler bör ej minska. Arten bör finnas kvar på minst 90 % av sina häckningslokaler från ett år till nästa och arten bör dessutom lyckas med häckningen på minst 75 % av häckningsplatserna.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Småtärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av småtärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Småtärnan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Småtärnan är upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Småtärnan är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställt av Naturvårdsverket)

Lokaler med regelbundet häckande småtärna bör beläggas med tillträdesförbud under häckningstid, vanligen 15 april-31 juli. Aktiva åtgärder (röjning eller hävd) för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer kan vara aktuellt i vissa områden.

Anläggning av nya häckningslokaler i form av konstgjorda öar och revlar kan vara aktuellt att pröva lokalt.

Grunda kustområden är viktiga som uppväxtområden för ett stort antal fiskarter och därmed för tillgången på föda för flera fiskätande fågelarter. Områden som utnyttjas av bl.a. olika arter tärnor får därför inte utsättas för verksamheter som försämrar deras livsmiljö och beskattningen av fisk får inte vara så hård att födounderlaget minskar.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Det finns ett behov av att vädjandeskyltar tas fram att användas vid särskilt utsatta, tillfälliga häckningslokaler. Dessa skyltar kan gärna vara allmänt utformade, så att de kan nyttjas för flera arter.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Hannerz, E. 1947. Småtärna häckande i Norrbottens skärgård. *Vår Fågelvärld* 6: 163.
- Högstedt, G. och Persson, C. 1975. Småtärnan (Sterna albifrons) i Sverige 1973. *Vår Fågelvärld* 34: 37–42.
- Högstedt, G. och Roos, G. 1971. Skanörs revlar – en häckfågellokal i omedelbart behov av skydd. *Medd. Skånes Orn. Fören.* 10: 3–10.
- Jönsson, P.E. och Karlsson, J. 1981. Småtärnan i Skåne: Historik, nuvarande förekomst och biotopval. *Anser* 20: 35–44.
- Mardal, W. 1974. Terngruppen. *Feltornithologen* 16: 4–7.
- Norman, R.K. och Saunders, D.R. 1969. Status of little terns in Great Britain and Ireland in 1967. *Brit. Birds* 62: 4–13.
- Regnell, S. 1964. Häckning av gravand (Tadorna tadorna), grågås (Anser anser) och småtärna (Sterna albifrons) i nordsmäländsk bergskärgård. *Vår Fågelvärld* 23: 245–255.
- Sandberg, P. 1995. Småtärnan på Getterön. *Fåglar på Västkusten* 29: 58–66.
- Schönert, C. 1961. Zur Brutbiologie und Ethologie der Zwergseeschwalbe (Sterna albifrons). *Ur; Schildmacher, H. Beiträge zur Kenntnis deutscher Vögel, pp.131–187. Jena.*
- Swahn, B.-E. 1972. Småtärnan (Sterna albifrons) som häckfågel i Blekinge. *Fåglar i Blekinge* 9: 176–178.
- Waldemarsson, N. 1998. Häckande tärnor i Skåne. *Anser* 37: 14–18.

Webbadresser

<http://www-umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A197 Svarttärna (*Clidonias niger*)

Uppdaterad senast: 2003-10-07

Ansvarig för vägledningen: Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

torsten.larsson@naturvardsverket.se

Faktaunderlag: Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Svarttärnan bygger en tämligen stor, men slarvigt hopsatt bale på den flytande växtligheten, vilket gör den känslig för förändringar i vattenstånd och oväder med kraftiga vindar och stora vågor. Tillgången på lämpliga häckningsplatser i form av näringsrika sjöar, dammar och alvarsjöar med rik flytbladsvegetation är en begränsade faktor.

God tillgång på föda i form av alla slags insekter (främst akvatiska arter) och fiskyngel är viktig. Arten födosöker främst över öppet vatten, men även över kärr, våta strandängar och andra våtmarker.

Spridningsförmåga

De vuxna fåglarna kan förflytta sig åtskilliga km (upp till åtminstone en halv mil) från boplatserna till goda födosöksområden.

Svarttärnan övervintrar i tropiska Afrika.

Hotbild

Svarttärnan hotas främst av reglering, torrläggning och igenväxning av våtmarker och kärr. Minskande hävd längs stränder leder till att den för insektslivet så viktiga blå bården försvinner och därmed kan födotillgången reduceras betydligt. Störningar vid kolonierna under den tidiga etableringsfasen kan få arten att överge bona. Minken kan vara en allvarlig predator på svarttärnans ägg och bon och kan vara en bidragande orsak till att arten ofta misslyckas med häckningen.

Nationell bevarandestatus 2001

Svarttärnan häckar mycket lokalt men regelbundet i M, H (Öland), O, E och U län. Mera tillfälligt har häckningar konstaterats i AB, C och T län.

Det svenska beståndets storlek har under 1990-talet legat tämligen konstant kring 200 par. Regelbundet uppträder arten på cirka 15 häckningsplatser i hela landet. Den antalsmässiga koncentrationen till ett fåtal häckningsplatser är dock påtaglig och 1996 fanns 75 % av beståndet på fem lokaler. De svenska förekomsterna utgör en mycket liten del av det samlade europeiska beståndet på mellan 40 000 och 50 000 par. Huvuddelen finns i Östeuropa med starka bestånd Vitryssland, Polen, Rumänien och Baltikum.

Svarttärnan har minskat kraftigt i västra Europa under senare delen av 1900-talet. Det svenska beståndet verkar dock ha legat tämligen konstant under samma period. Vissa regionala förändringar har emellertid skett och arten är idag betydligt ovanligare på Öland än för 50 år sedan. Beståndet i östra Europa förefaller däremot mera konstant. Skillnaderna i

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

beståndsutveckling mellan västra och östra Europa kan av allt att döma återföras på förändringar på häckningsplatserna. Större delen av det europeiska beståndet samlas i augusti i Holland (150 000–200 000 fåglar) varefter de tillbringar vintern i områden utanför västra Afrikas kuster.

Svarttärnan är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

BirdLife International listar svarttärnan som ”Declining” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den har en otillfredsställande bevarandestatus inom regionen.

Nationella bevarandemål (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det i Sverige permanent finns ett häckande bestånd om minst 500 par. Antalet häckningslokaler bör ej minska. Arten bör finnas kvar på minst 90 % av sina häckningslokaler från ett år till nästa och arten bör dessutom lyckas med häckningen på minst 75 % av häckningsplatserna.

Antalet lokaler med goda förutsättningar för häckning bör ökas till minst 40 genom aktiva röjnings- och skötselåtgärder i lämpliga områden.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Svarttärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av svarttärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Svarttärnan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Svarttärnan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Svarttärnan är upptagen i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Svarttärnan är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

De viktigaste lokalerna med häckande svarttärna bör beläggas med tillträdes- och båtförbud under häckningstiden, ca 15/4–31/7 för att minska risken för störningar. Röjnings- och restaureringsåtgärder i sjöar och på strandängsmiljöer bör genomföras i områden med lämpliga

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

häckningslokaler (på sikt ett 40-tal lokaler). På vissa lokaler bör boplattformar sättas ut för att underlätta häckning. Åtgärder som påverkar områdenas hydrologi negativt bör inte medges.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Alexandersson, H. 1976. Svarttärnan i Skåne 1976 och något om dess tidigare förekomst i landskapet. *Anser* 15: 255–264.
- Alexandersson, H. 1983. Vad har hänt med svarttärnorna på Öland sedan 1975? *Calidris* 12: 171–184.
- Alexandersson, H. 1991. "Blåtärnan" en ölandsfågel på reträtt. *Calidris* 20: 84–93.
- Haverschmidt, F. 1977. Bruthilfe für die Trauerseeschwalbe. *Die Vogelwelt* 98:(1): 27–29.
- Haverschmidt, F. 1978. Die Trauerseeschwalbe. *Neue Brehm-Bücherei* 508. Ziemsen, Wittenberg Lutherstadt.
- Olofsson, P. 1995. Projekt svarttärna – en rapport för verksamheten 1994-1995. *Anser* 34: 265–274.
- Olson, V. 1941. Svarttärnan. Dess nuvarande förekomst på Öland och i det övriga Sverige. *Bygd och Natur (årsbok)* 3: 82–86.

Webbadresser

<http://www-umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A215 Berguv (*Bubo bubo*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämplig föda i form av medelstora däggdjur (kaniner, harar och råttor) och större fåglar.

Tillgång på lämpliga häckningsplatser är av allt att döma ingen begränsande faktor så länge ingen förföljelse sker. Nyetableringar sker numera i stor skala vid sidan av de klassiska uvbergen; häckningar konstateras allt oftare på marken bland större stenblock, i gamla kråkbö och i urban miljö.

Spridningsförmåga

Berguven hemområde är normalt i storleksordningen 25–30 km². I områden med god födotillgång kan det vara betydligt mindre. Den spridning som sker består av ungfåglar som söker sig nya, uttomma revir. Ungfågelspridningen kan i extremfall uppgå till tiotals mil.

Berguven är en stannfågel som uppehåller sig i sitt hemområde året runt.

Hotbild

På kort sikt

Fortfarande idag finns ett utbrett rovdjurshat hos stora grupper i Sverige – olovlig jakt och störningar vid bona leder till många misslyckade häckningar. Störningar från bergsklättrare kan lokalt vara ett problem och kollisioner med bilar och tåg liksom med kraftledningar är en betydande mortatlitetsfaktor. Beträffande dödsriskerna i elnätet har stora framsteg uppnåtts under det senaste årtiondet genom väl fungerande samarbete med olika eldistributörer. Fortfarande tycks dock eldöden vara den troligen allvarligaste dödsrisken för uvarna och mycket återstår alltså där att göra.

På lång sikt

Försämrad tillgång på byte i skogs- och mellanbygderna till följd av upphörande jordbruk och djurhållning och därpå följande minskning av arealen öppen mark.

Även om miljögiftssituationen är klart bättre än tidigare, t.ex. en minskad förekomst av klorerade kolväten, så finns ”nya” miljögifter som åter kan förvärra situationen.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Nationell bevarandestatus 2001

Berguven häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt på Öland och Gotland, i östra Värmland samt i Norrlands inland där tillgången på föda i många fall torde kunna vara en begränsande faktor.

Antalet etablerade revir torde ligga i storleksordningen 600–700. Detta motsvarar knappt 5% av det europeiska beståndet.

Sedan mitten av 1970-talet har berguven sakta men säkert ökat i antal. Nyetableringar sker runt om i landet och rekryteringen är tämligen god.

Berguven är rödlistad i kategorin Missgynnad (NT) i Sverige.

BirdLife International listar berguven som ”*Vulnerable*” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus inom regionen.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att berguven skall kunna etablera ett häckande bestånd i hela landet nedanför fjällkedjan.

Sverige bör hysa minst 2 000 par, varav huvuddelen i de södra och mellersta delarna av landet.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Berguven är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av berguv. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av berguv.

Berguven tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning (MB 11: 13–14 och förordningen om vattenverksamhet).

Berguven är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Andra typer av befintliga bevarandeåtgärder

Frivilliga överenskommelser med markägare om skydd av boplatser.

Övervakning av delpopulationer (sker ideellt).

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Nuvarande bobranter och potentiella goda sådana måste på olika sätt värnas genom totalt skydd mot bebyggelse. Skogsbruksåtgärder i och i anslutning till aktuell lokal måste regleras. Omfattande avverkningar bör aldrig tillåtas ända in under bergroten. Som minimum bör en ridå på cirka 50 meters bredd sparas, och avverkningar och virkestransporter fram till denna gräns göras endast under månaderna september till januari. Berget med skyddskappa av träd bör ej heller isoleras från angränsande skogsmark genom helt kalavverkade omgivningar.

Ett utökat samarbete mellan länsstyrelsen och polisen/tullen är önskvärt för att kunna minska faunakriminaliteten.

Bidrag till den ideella övervakning/inventering som sker idag.

I Natura 2000-objekt med häckande berguv bör man se till att vandringsleder ej passerar närmare boplatsen än 300 m. Rastplatser på eller i nära anslutning till berg med häckande berguv (även presumtiva häckningslokaler i berg) bör undvikas helt eller, om det anses nödvändigt, anläggas på ett avstånd som åtminstone överstiger 500 m bort från boplatsen (eller den presumtiva boplatsen). Avverkning nedanför bobrant och bergsklättring kan kräva tillstånd (se Regelverk ovan).

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Curry-Lindahl, K. 1950. *Berguven, Bubo bubo (L.), förekomst i Sverige jämte något om dess biologi*. *Vår Fågelvärld* 9: 113–165.
- Höglund, N. 1966. *Über die Ernährung des Uhus Bubo bubo Lin. in Schweden während der Brutzeit*. *Viltrevy* 4: 41–80.
- Mysterud, I. och Dunker, H. 1982. *Food and Nesting Ecology of the Eagle Owl, Bubo bubo (L.) in Four Neighbouring Territories in Southern Norway*. *Viltrevy* 12: 71–113.
- Odsjö, T. och Olsson, V. 1975. *Kvicksilverhalten i en population av berguv Bubo bubo i sydöstra Sverige efter 1966 års kvicksilverförbud*. *Vår Fågelvärld* 34: 117–124.
- Olsson, V. 1976. *Berguven Bubo bubo i Sverige 1974-75*. *Vår Fågelvärld* 35: 291–297.
- Olsson, V. 1979. *Studies on a Population of Eagle Owls, Bubo bubo (L.), in Southeast Sweden*. *Viltrevy* 11, nr 1: 1–99.
- Olsson, V. 1981. *SOF och elledningsdöden – en rapport om vidare studier och framsteg*. *Vår Fågelvärld* 40: 505–509.
- Olsson, V. 1986. *Berguven Bubo bubo situation i Sverige 1984–85*. *Vår Fågelvärld* 45: 117–125.
- Olsson, V. 1992. *Bergklättring – ett allt större problem för fågelskyddet*. *Vår Fågelvärld* 51: 6–8.
- Olsson, V. 1997. *Breeding success, dispersal and longterm changes in a population of Eagle Owls Bubo bubo in southeastern Sweden 1952-1996*. *Ornis Svecica* 7: 49-60.
- Olsson, V. & Philipsson, C. 2000. *Berguven i Sverige. Resultat av inventeringen 1998-1999*. *Vår Fågelvärld* 59 (1): 12-17.
- Rydman, T. (red.) 1998. *Berguv Nord 10 år. Jubileumsskrift*.
- Stenman, A. (red.) 1997. *Berguv Nord 20 år. Jubileumsskrift*. Örnsköldsvik.

Webbadresser

<http://www.umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A216 Fjälluggla (*Nyctea scandiaca*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämplig föda i form av små och medelstora däggdjur (lämmel, sork och harar) och fåglar. Häckning sker i Sverige enbart under år med höga eller mycket höga tätheter av lämmel i områden med fjällhed.

Fjällugglan häckar på fjällhedar och liknande vidsträckta, öppna områden med småkuperad topografi, ofta moränmarker med sandåsar och kala bergryggar, eller på långsluttande fjällsidor. Boet läggs på toppen av en kulle och från dylika upphöjningar spanar också fågeln efter byte.

Vintertid kan fjällugglorna förflytta sig över vidsträckta områden längs norra halvklotet varvid de slår sig ned i de områden som för tillfället har bäst födotillgång. De ugglor som uppträder i södra Sverige uppehåller sig därvid ofta på eller i anslutning till öppna marker som t.ex. hyggen, större slättområden eller i skärgårdsnatur.

Spridningsförmåga

Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5 km².

Fjällugglan är nomadisk i sitt uppträdande och förflyttar sig över fjäll- och tundraregionerna på norra halvklotet beroende på födotillgången. Vid dålig födotillgång under vinterhalvåret kan fjällugglorna flytta söderut, dock endast sällsynt söder om en linje Danmark-Polen.

Hotbild

Det allt överskuggande hotet mot fjällugglan som svensk och skandinavisk häckfågel är de uteblivna smågnagartopparna i fjällområdena. Sedan 1982 har smågnagarnas regelbundna fyrsårscyklar minskat kraftigt i amplitud (gäller hela Norrland) och i det närmaste upphört i stora delar av fjällen. Eftersom fjällugglan bara häckar i samband med smågnagartoppar kan detta ha en avgörande effekt på fjällugglans framtida status som svensk häckfågel (ingen nyrekrytering på grund av utebliven reproduktion). Det finns flera hypoteser om orsaken till de uteblivna eller starkt reducerade smågnagartopparna, men ingen är säkert belagd och mer forskning är önskvärd.

Nationell bevarandestatus 2001

Ingen häckning konstaterades i Sverige 1983–2000. År 2001 konstaterades dock fem häckningar i Jämtland och två i Torne lappmark. Den långa perioden utan häckningar hänger helt och hållet samman med uteblivna gnagartoppar i de svenska fjällen. Erfarenheter från Sverige, Norge och Finland visar att arten historiskt har uppträtt oregelbundet, och ofta med många års mellanrum i olika delar av Skandinavien. Det 18 år långa intervallet utan häckningar är dock mycket oroande.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Häckningsområdet är helt begränsat till större områden med fjällhed. Under första hälften av 1900-talet konstaterades häckningar i det södra fjällområdet (W och Z län). Under den senaste 50-årsperioden har emellertid inga häckningar konstaterats utanför AC och BD län.

Under exceptionellt goda förhållanden kan det samlade europeiska beståndet (exklusive Ryssland) uppgå till några hundra par. Sverige är det land som under ett enskilt år har haft det största häckande beståndet, följt av Norge, Finland och Island. Den stora dynamiken och geografiska variationen i gnagartopparnas uppträdande gör att fjällugglorna i de flesta fall är begränsade till vissa delar av fjällområdena och mycket sällan uppträder i stora antal över hela Nordkalotten.

Fjällugglan är ingen permanent häckfågel i Sverige, och har förmodligen aldrig varit det. Vanliga beståndsbedömningar saknar därför relevans.

Fjällugglan är rödlistad i kategorin Försvunnen (RE) i Sverige.

BirdLife International listar fjällugglan som ”*Vulnerable*” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den har en otillfredsställande bevarandestatus.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att ekosystemen i våra fjällområden skall vara intakta, så att den för subarktiska och arktiska områden så typiska cykliciteten i gnagartillgång kan upprätthållas.

Sverige bör under goda lämmelår kunna hysa minst 100 par, varav huvuddelen i de norra fjällområdena.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Fjällugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av fjälluggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av fjälluggla.

Fjällugglan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Fjällugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Det är nödvändigt att orsakerna till de under en lång rad av år uteblivna gnagartopparna fastställs (forskning).

Alla kända häckningsområden bör erhålla speciellt skydd och bör bl.a. beaktas inom fjällplaneringen så att man undviker exploatering i form av vandringsleder, fjällstugor, vägar etc.

Ett utökat samarbete mellan länsstyrelsen och polisen/tullen är önskvärt för att kunna minska faunakriminaliteten.

Det vore värdefullt med en utökning av antalet biologiskt kunniga naturbevakare i de tre fjäll-länen.

I Natura 2000-områden med kända reproduktionsplatser för fjälluggla bör följande beaktas: Exploateringar på eller i anslutning till reproduktionsplatser måste regleras. Exploatering (t.ex. raststugor) kan också kräva särskilt tillstånd (se Regelverk ovan). Leder, speciellt snöskoterleder, bör ej passera genom områden där fjälluggla tidvis häckar eller som tidigare varit kända som regelbundna häckningsplatser.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Andersson, N.Å. och Persson, B. 1971. Något om fjällugglans *Nyctea scandiaca* näringsval i Lappland. *Vår Fågelvärld* 30: 227–231.
- Broo, B. och Lindberg, P. 1981. Ritsemområdets exploatering – effekter på faunan, främst rovfåglarna. *Statens Naturvårdsverk PM 1435*.
- Nagell, B. 1973. Ansamling av fjällugglor *Nyctea scandiaca* vid Torneträsk i juli 1967. *Vår Fågelvärld* 32: 133.
- Nagell, B. och Frycklund, I. 1965. Invasion av fjälluggla (*Nyctea scandiaca*) i södra Skandinavien vintrarna 1960–1963 samt något om artens beteende på övervintringslokalerna. *Vår Fågelvärld* 24: 26–55.
- Portenko, L.A. 1972. Die Schnee-Eule. *Die neue Brehm-Bücherei* 454. Wittenberg.
- Taylor, P.S. 1975. Breeding behaviour of the Snowy Owl. *The Living Bird* 12: 137–154.
- Watson, A. 1957. The behaviour, breeding and food ecology of the snowy owl, *Nyctea scandiaca*. *Ibis* 99: 419–462.
- Wiklund, C.G. och Stigh, J. 1983. Nest defence and evolution of reversed sexual dimorphism in Snowy Owls *Nyctea scandiaca*. *Ornis Scandinavica* 14: 58–62.
- Wiklund, C.G. och Stigh, J. 1986. Breeding of Snowy Owls *Nyctea scandiaca* in relation to food, nest sites and weather. *Ornis Scandinavica* 17: 268–274.

Webbadresser

<http://www.umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A217 Sparvuggla (*Glaucidium passerinum*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämpliga boplatser i form av gamla bohål från större hackspett eller tretåig hackspett.

Den optimala häckningsmiljön är gammal, flerskiktad grandominerad blandskog med rik förekomst av grova lövträd (främst asp, björk och al). Sparvugglan är dock flexibel i sitt val av häckningsplats och förekommer likaväl i naturskogsbestånd som i områden med en blandning av rena produktionsbestånd och hyggen, så länge lämpliga boträd finns att tillgå. I södra Sverige hittar man den ofta på gammal, igenväxande inägomark där den häckar i bestånd av äldre asp.

Tillgång på lämplig föda i form av gnagare och småfåglar.

Spridningsförmåga

Sparvugglan är i huvudsak en stannfågel. Vissa vintrar sker mer omfattande rörelser söderut.

Arten jagar över arealer i storleksordningen 1,5 km².

Hotbild

Eftersom sparvugglan är mycket flexibel i sitt boplatssval är det av allt att döma förekomsten av lämpliga bohål som är den mest begränsande faktorn. Det är oerhört viktigt att alla hålträd sparas på föreskrivet sätt.

Nationell bevarandestatus 2001

Sparvugglan häckar i samtliga svenska landskap utom på Öland och Gotland. Arten är som vanligast i södra och mellersta Sveriges skogsbygder. Tätheterna avtar norrut och arten är sparsamt till sällsynt förekommande i det inre av Norrland. Det svenska beståndet har beräknats till mellan 12 000 och 16 000 par, vilket utgör bortemot hälften av det samlade europeiska beståndet. Huvuddelen av de europeiska sparvugglorna finns i de norra delarna (Norge, Sverige och Finland). Reliktbestånd finns i bergsskogar i Centraleuropa.

Artens beståndsutveckling är i princip helt okänd. Flera tecken tyder dock på att det skett en expansion söderut under den senare delen av 1900-talet.

BirdLife International listar sparvugglan som ”*Secure*” i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen bör vara att det skall finnas förutsättningar för ett häckande bestånd av sparvuggla i hela landet nedanför fjällkedjan.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Sverige bör kunna hysa 20 000 par, varav huvuddelen i de södra och mellersta delarna av landet.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Sparvugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av sparvuggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av sparvuggla.

Sparvugglan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattnings (MB 11: 13–14 och förordningen om vattenverksamhet).

Sparvugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Skogliga åtgärder på eller i anslutning till häckningsplatser måste regleras. Lövandelen i barrskogsdominerade områden måste öka, särskilt gäller det grova lövträd som under inga omständigheter får städas bort. Äldre ogallrade lövskogsmiljöer i södra och mellersta Sverige är av mycket stort värde för den biologiska mångfalden och måste därför ges ett betydligt starkare skydd än de har idag. Förslagsvis bör andelen vuxna lövträd ej understiga 10% i barrskogsdominerade landskapsavsnitt.

Områden som pekas ut som nyckelbiotoper eller ”område med höga naturvärden” i SVO:s och bolagens egna nyckelbiotopsinventeringar måste ges ett reellt skydd.

Sparvugglan är svår att få att häcka i holkar. Specialkonstruerade holkar har i viss mån accepterats, men den regel som bör gälla i skogarna är att bevara träd med håligheter.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

Mikkola, H. 1983. *Owls of Europe*. Calton.

A220 Slaguggla (*Strix uralensis*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämplig föda i form av olika smågnagare, främst sork men även skogsmöss, näbbmöss och fåglar upp till en ringduvas storlek. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter.

Tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av ihåliga träd, framför allt s.k. skorstenstubbar. Sådana stubbar bildas när stora träd bryts av t.ex. vid ett gammalt spillkråkehål. Tall är bäst eftersom lövträd med tillräckligt stora håligheter blir mera kortlivade, ihåliga ekar dock undantaget. Eftersom det råder en akut brist på naturliga boplatser häckar en stor del av beståndet numera i specialuppsatta holkar. Etablerade par är mycket stationära och p.g.a. bristen på lämpliga boplatser stannar de i reviren även under dåliga år.

Tillgång på lämpliga jaktmarker. Arten häckar främst i gles barr- och blandskog i anslutning till lämpliga födosöksområden i form av öppen mark såsom myrar, kalhyggen och småskaligt jordbrukslandskap.

Spridningsförmåga

Arten jagar över arealer i storleksordningen 5–12 km². En ej riktad spridning av ungfåglar sker 5–70 km från boplatserna.

De gamla, etablerade fåglarna är stannfåglar.

Hotbild

Det absolut största hotet mot slagugglan utgörs av det moderna skogsbruket. Som andra hålhäckare är arten beroende av god tillgång på trädhåligheter, något som är vanligt i naturskogsbestånd men ytterligt sällsynt i dagens hårt brukade skog.

De under lång tid uteblivna eller reducerade smågnagartopparna i Norrland har successivt lett till en minskning av det häckande beståndets storlek i norra Sverige.

Försämrade tillgång på byte i skogs- och mellanbygderna till följd av ensartade barrmonokulturer, upphörande jordbruk och minskade arealer öppen mark.

En ökning av berguvsbeståndet kan eventuellt komma att leda till en minskning av slagugglebeståndet till följd av konkurrens likväl som direkt predation.

Fortfarande idag finns ett utbrett rovdjurshat hos stora grupper i Sverige. Olovlig jakt och störningar vid bona leder till många misslyckade häckningar.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Nationell bevarandestatus 2001

Slagugglan häckar med säkerhet i AB, C, U, S, W, X, Y, Z, AB och BD län. En aktuell bedömning av det svenska beståndet storlek är 2 700 par. Under mycket goda förhållande kan den siffran kanske stiga till 4 000 par. I Sverige beräknas ungefär en fjärdedel av Europas slagugglor finnas.

Sedan 1950-talet har slagugglan ökat i antal i Mellansverige samtidigt som den har spridit sig mot söder. En starkt bidragande orsak till detta har varit uppsättning av ett stort antal specialkonstruerade holkar (ideella initiativ).

Slagugglan är rödlistad i kategorin Missgynnad (NT) i Sverige. Utan holkuppsättning av ideella krafter skulle slagugglan snabbt hamna bland de hotade arterna.

BirdLife International listar slagugglan som ”Secure” i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att det finns förutsättningar för ett häckande bestånd av slaguggla i hela landet nedanför fjällkedjan, söderut åtminstone till Mälardalen, Närke, Dalsland.

Sverige bör kunna hysa minst 4 000 par, varav huvuddelen i Norrlands skogsland.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Slagugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av slaguggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av slaguggla.

Slagugglan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertaras eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning (MB 11: 13–14 och förordningen om vattenverksamhet).

Slagugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Andra typer av befintliga bevarandeåtgärder

Frivilliga överenskommelser med markägare om skydd av artens boplatser och uppsättning av stora mängder holkar som alternativa boplatser (ideell verksamhet).

Övervakning av delpopulationer (sker ideellt).

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Skogliga åtgärder på eller i anslutning till häckningsplatser måste regleras.

Områden som pekas ut som nyckelbiotoper eller ”område med höga naturvärden” i SVO:s och bolagens egna nyckelbiotopsinventeringar måste ges ett reellt skydd.

Samtliga hålträd och högstubbar i skogen måste ovillkorligen skyddas.

Arealen naturskog måste ovillkorligen öka, liksom andelen grova evighetsträd i landskapet.

Naturvårdande insatser på enskild ägarbasis har ofta en positiv lokal påverkan, men för en långsiktig gynnsam bevarandestatus för arten krävs från centralt håll en landskapsplanering för skötsel och naturvårdsåtgärder i skogslandskapet.

I marker med stor dominans av produktionsskogar och därmed avsaknad av naturliga bostubbar bör åläggas skogsbolagen att färdigställa och sätta upp slaguggleholkar (1 per km²). Holkarnas livslängd kan uppskattas till cirka 10 år varefter nya holkar bör sättas upp.

Ett utökat samarbete mellan länsstyrelsen och polisen/tullen är önskvärt för att kunna minska faunakriminaliteten.

Bidrag till den ideella övervakning/inventering som sker idag.

I Natura 2000-områden med häckande slaguggla bör man tillse att det kontinuerligt finns lämpliga häckningsplatser. Om naturliga bostubbar genom ålder blir obeboeliga finns alltid möjligheten att restaurera så länge stubben är stående, t.ex. genom att fördjupa den naturliga urgröningen i toppen av högstubben. Om kända bostubbar faller omkull kan ersättningsbostad erbjudas genom att sätta upp specialkonstruerad holk, t.ex. modell tornfalksholk.

Tornfalksholkar som sätts upp på hyggen eller andra öppna ytor i skogsmark accepteras gärna av slaguggla, vilket kan bero på att ugglan därmed minskar predationsrisken från mård (som undviker stora, öppna ytor). Slagugglan är inte speciellt störningskänslig varför holkar kan sättas nära vägar, stigar etc. utan att detta har någon menlig inverkan på häckningsresultatet. I områden som saknar slaguggla, men där man gärna vill ha en etablering, bör holkuppsättning ske med viss eftertanke. I slaguggletäta områden finns starka indikationer på att slagugglan driver bort eller dödar mindre ugglearter som t.ex. pärluggla och kattuggla.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Ahlén, I. och Larsson, T.-B. 1972. Slagugglans *Strix uralensis* boplats- och biotopval inom södra delen av utbredningsområdet i Sverige. Skogshögskolan, institutionen för skogszoologi, Rapporter och uppsatser. No. 11.
- Bohn, J. Fuglesang, M. & Hellqvist, J. 1992. Biotoputnyttjande hos häckande slaguggla *Strix uralensis*. Värmlandsornitologen 20: 5-10.
- Gustavsson, L. 1994. Slagugglan i Uppland 1962–94. Häckning och etablering under 32 år. Fåglar i Uppland 21: 195–203.
- Hagen, Y. 1949. Iakttagelser över slagugglen (*Strix uralensis*). Fauna 4: 97–107.
- Hagen, Y. 1949. Noen iakttagelser över slaguggla (*Strix uralensis* Pall.) i Österdalen. Sterna 8: 161–182.
- Holmberg, T. 1974. En studie av slagugglans *Strix uralensis* läten. Vår Fågelvärld 33: 140–146.
- Larsson, F. 1995. Försvinner slagugglan från inlandet? Fåglar i Norrbotten 14: 12-15.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

- Lahti, E. 1972. Nest sites and nesting habits of the ural owl *Strix uralensis* in Finland during the period 1870–1969. *Ornis Fennica* 49: 91–97.*
- Lundberg, A. 1974. Taxering av slaguggla *Strix uralensis* i Uppland - metoder och resultat. *Vår Fågelvärld* 33: 147–154.*
- Lundberg, A. 1976. Breeding success and prey availability in a ural owl *Strix uralensis* Pall. population in central Sweden. *Zoon* 4: 65–72.*
- Lundberg, A. 1981. Population ecology of the Ural Owl *Strix uralensis* in Central Sweden. *Ornis Scandinavica* 12: 111–119.*
- Lundberg, A. och Westman, B. 1984. Reproductive success, mortality and nest site requirements of the Ural Owl *Strix uralensis* in central Sweden. *Annales Zoologici Fennici* 21: 265–269.*
- Mikkola, H. 1972. Neue Ergebnisse über die Ernährung des Uralkauzes (*Strix uralensis*). *Ornithol. Mitt.* 24: 159–163.*
- Mysterud, I. 1969. Biotop og reirforhold ved en hekking av slagugle ved Elverum 1967 (*Strix uralensis* Pall.). *Sterna* 8: 369–382.*
- Solheim, R. 1985. Er slagugla truet i Norge? Foreløpig rapport fra slagugleregistreringer i perioden 1980–1984. *Vår Fuglefauna* 8: 19–22.*
- Zetterlund, C-E. 1995. Slagugglan i Hälsingland. *Fåglar i X-län* 26: 24–35.*

Webbadresser

<http://www.umea.sl.u.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A222 Jorduggla (*Asio flammeus*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämplig föda i form av sork och andra smågnagare.

Arten är knuten till områden med större sammanhängande ytor öppen mark. Vanliga häckningsmiljöer är myrar och hedar, kalhyggen, kraftledningsgator, strandängar samt stora områden med permanenta ängsmarker eller extensivt bete i jordbrukslandskapet. Häckar även sällsynt i skärgårdsmiljö.

Spridningsförmåga

Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5–25 km².

Jordugglan övervintrar i västra och sydvästra Europa samt norra Afrika.

Hotbild

De under en lång period uteblivna eller starkt reducerade smågnagartopparna i norra Sverige har sakta men säkert pressat ner beståndets storlek till en mycket låg nivå.

Markavvattning och torrläggning av våtmarker leder sekundärt till igenväxning av öppna marker. Särskilt i södra och mellersta Sverige har många lämpliga häckningsmiljöer förstörts genom dikning.

Nedläggning och igenplantering av tidigare öppen mark i skogs- och mellanbygderna i kombination med minskad hävd av kvarvarande öppna marker gör att arealen lämplig häckningsmiljö minskar.

Nationell bevarandestatus 2001

Jordugglan har konstaterats häcka i samtliga svenska landskap utom på de södra delarna av Sydsvenska höglandet där rapporter om häckning saknas från G och F län. Den svenska populationen uppskattades vid mitten av 1990-talet till varierande mellan 2 400–4 200 par. Denna siffra är dock osäker och kan mycket väl vara lägre. Huvuddelen av beståndet finns i Norrlands inland och fjälltrakter, mera bestämt från Härjedalen och norrut. Beståndet i södra Sverige är mycket svagt och häckningarna i regel tillfälliga; totalt räknar man med mellan 30 och 60 par i Svealand och Götaland tillsammans, varav merparten i Dalarnas län.

Beståndet av jorduggla har under det senaste halvsekleet gradvis minskat, p.g.a. upphörande slätter och en allmän igenväxning av öppen mark, samt mer markant under de senaste 20 åren till följd av uteblivna eller starkt reducerade smågnagartoppar i Norrlands skogs- och myrland.. Detta har påverkat såväl det häckande beståndets storlek som rekryteringen. Det saknas säkra uppgifter om artens minskningstakt, men det får anses troligt att beståndet minst halverats de senaste 20 åren.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Jordugglan häckar mycket sparsamt över stora delar av Europa och huvuddelen av beståndet finns i de norra delarna av Norge, Sverige och Finland. Det samlade beståndets storlek är svårbestämt då antalet häckande par främst styrs av gnagartillgången i den boreala skogen och på tundran. Under dåliga år torde det inte finnas mera än cirka 10 000 par i Europa, under goda år kan den siffran mer än tredubblas.

Jordugglan är rödlistad i kategorin Missgynnad (NT) i Sverige.

BirdLife International listar jordugglan som "Vulnerable" i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, och att den har en otillfredsställande bevarandestatus i regionen.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att det finns ett häckande bestånd av jorduggla i hela landet förutom i de högalpina delarna av fjällkedjan (ovanför lavbältet).

Utsträckt över en längre period bör beståndet i genomsnitt inte understiga 5 000 par, varav huvuddelen i Norrlands skogs- och myrland.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Jordugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av jorduggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av jorduggla.

Jordugglan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).

Jordugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Andra typer av befintliga bevarandeåtgärder

Frivilliga överenskommelser med markägare om skydd av boplatser (gäller framför allt i jordbrukstrakter).

Övervakning av delpopulationer (sker ideellt).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Fleråriga trädor som sås in med gräs som fånggröda kan ha stort värde för arten, särskilt i Norrlands skogs- och mellanbygder.

Övervakning av smånagarpopulationernas (storskaliga) utveckling.

Basinventeringar bör genomföras i norrlandslänen för att erhålla bättre grepp om artens förekomst och abundans.

Markavvattning kan vara ett hot mot arten och tillstånd till detta bör därför inte medges.

Inom Natura 2000-områden med förekomst av jorduggla bör följande beaktas; stora öppna gräs- och starrområden bör hävdas så att de på sikt inte blir bevuxna av träd och buskar. Redan igenvuxna ängs- och hedmarker bör öppnas genom avverkning av träd och större buskar. Artrika tidigare slåttermysar bör restaureras i så hög utsträckning som möjligt. Myrområden som tidigare har påverkats av dikningsföretag bör restaureras så att hydrologin återgår till det ursprungliga tillståndet. Om markavvattningen har medfört beskogning så bör träden avlägsnas varefter gamla diken som avvattnar området fylls igen. Regler måste troligen införas för att hålla ovan beskrivna marker permanent öppna.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Hölzinger, J., Mickley, M. & Schilhansl, K. 1973. [Studies on the reproductive biology and diet of Short-eared Owls (*Asio flammeus*) at a breeding site in south Germany with comments on the species' occurrence in central Europe.] *Anz. Orn. Ges. Bayern* 12: 176-197. (På tyska.)
- Korpimäki, E. & Norrdahl, K. 1991. Numerical and functional responses of kestrels, short-eared owls and long-eared owls to vole densities. *Ecology* 72: 814-826.
- Lockie, J.D. 1955. The breeding habits and food of Short-eared Owls after a vole plague. *Bird Study* 2: 53-69.
- Mikkola, H. 1983. *Owls of Europe*. Calton.
- Tucker, G.M. & Heath, M.F. 1994. *Birds in Europe: their conservation status*. Cambridge, U.K.; BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 3).

Webbadresser

<http://www-umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

A223 Pärluggla (*Aegolius funereus*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång på lämplig föda i form av olika smågnagare, främst sork men även skogsmöss, näbbmöss och småfåglar. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter.

Tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av trädhåligheter. Häckar helst i hål av spillkråka, men kan undantagsvis hålla till godo med naturliga håligheter och hål av gröngöling och större hackspett. Arten häckar dessutom gärna i holk. Bra bohål är en bristvara och hannarna försöker därför stanna året runt i häckningsreviret.

Pärlugglan har svårt att komma åt sitt byte genom ett tjockt snötäcke, något som begränsar såväl artens utbredningsområde som chansen till vinteröverlevnad.

Pärlugglan häckar med de största tätheterna i tät granskog. Även om den föredrar granskog, helst äldre sådan med små luckor och öppningar i form av stormfällan etc., häckar den frekvent även i barr- och lövblandskogar innehållande tall, björk och asp. I södra Sverige häckar den sällsynt men regelbundet i bokbackar, grövre aspbestånd på inägomark och i Bornholm i Danmark t.o.m. i ren bokskog. I områden med dålig tillgång på lämpliga bohål accepterar den även ren tallskog. Ofta påträffas arten i gränsområden till hyggen och inägor samt kring större myrar, förmodligen därför att bytestillgången är högre i dessa marker än centralt inne i den täta skogen. Emellertid utsätter sig ”kantugglorna” därmed samtidigt för en högre predationsrisk från andra ugglor som t.ex. slag- och kattuggla.

Arten häckar främst i äldre granskog, men förekommer i all slags barrskog. I södra Sverige häckar den regelbundet i bokbackar, grövre aspbestånd på inägomark och i ren bokskog (Bornholm).

Spridningsförmåga

Arten jagar över arealer i storleksordningen 3–10 km².

Pärlugglan är huvudsakligen stannfågel, men vissa år sker flyttningsrörelser rum i september–november.

Hotbild

Det absolut största hotet mot pärlugglan utgörs av det moderna skogsbruket. Som andra hålhäckare är arten beroende av god tillgång på trädhåligheter, något som är vanligt i naturskogsbestånd men ytterligt sällsynt i dagens hårt brukade skog.

De under lång tid uteblivna eller mycket svaga smågnagartopparna i Norrland har successivt lett till en minskning av det häckande beståndets storlek.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Försämrad tillgång på byte i skogs- och mellanbygderna till följd av upphörande jordbruk och minskade arealer öppen mark.

Slaguggla och pärluggla verkar inte kunna samsas särskilt bra i samma område, vilket man måste ha i åtanke när man sätter upp slaguggleholkar. Slagugglan prederar förmodligen på pärlugglan.

Nationell bevarandestatus 2001

Pärlugglan häckar i samtliga svenska län, dock ej på Öland. På Gotland häckar ett tiotal par. Beståndet är som starkast i större sammanhängande barrskogsområden och förekomsterna längs kusterna och på de stora slättområdena i södra och mellersta Sverige är svaga. Tätheterna avtar i det inre av Norrland, förmodligen främst p.g.a. klimatiska orsaker.

Det häckande beståndets storlek varierar kraftigt mellan olika år beroende på smågnagartillgången. Under goda år handlar det om i storleksordningen 18 000–24 000 par, och under toppår om ännu mer – kanske uppemot 40 000 par.

Pärlugglan är nomadisk över stora delar av den norra barrskogsregionen. Detta gör att man bör vara försiktig med att uttala sig om beståndsförändringar i enskilda länder. Istället måste man försöka följa utvecklingen över stora sammanhängande arealer – Norge, Sverige, Finland och västra Ryssland utgör förmodligen en enhet. Det nordeuropeiska beståndet överstiger förmodligen 30 000 par även under dåliga år, under goda år kan det kanske handla om uppemot 100 000 par. Förutom i norra Europa finns små häckande bestånd i skogs- och bergstrakterna i Centraleuropa, totalt i storleksordningen drygt 10 000 par.

BirdLife International listar pärlugglan som ”Secure” i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att det skall finnas förutsättningar för ett häckande bestånd av pärluggla i hela landet nedanför fjällkedjan.

Sverige bör kunna hysa 30 000 par, varav huvuddelen i Norrlands skogsland.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Pärlugglan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av pärluggla. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av pärluggla.

Pärlugglan tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning (MB 11: 13–14 och förordningen om vattenverksamhet).

Pärlugglan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Andra typer av befintliga bevarandeåtgärder

Frivilliga överenskommelser med markägare om uppsättning av stora mängder holkar som alternativa boplatser (sker ideellt).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (*Ej fastställt av Naturvårdsverket*)

Skogliga åtgärder på eller i anslutning till häckningsplatser måste regleras.

Områden som pekats ut som nyckelbiotoper eller ”område med höga naturvärden” i SVO:s och bolagens egna nyckelbiotopsinventeringar måste ges ett reellt skydd.

Skydd av skogens hålträd måste bli en realitet i skogsbruket, och sparas i en mycket större omfattning än vad som sker i dagens skogsbruk.

Arealen skyddad naturskog måste öka kraftigt, liksom andelen grova evighetsträd i produktionsskogen.

Naturvårdande insatser på enskild ägarbasis har ofta en positiv lokal påverkan, men för en långsiktig gynnsam bevarandestatus för arten krävs från centralt håll en landskapsplanering för skötsel och naturvårdsåtgärder i skogslandskapet.

I marker med stor dominans av produktionsskogar och därmed stor brist på naturliga bohål bör skogsbolagen sätta upp pärluggleholkar (2–5 per km²). Holkarnas livslängd kan uppskattas till cirka 10 år varefter nya holkar bör sättas upp.

Övervakning av smågnagarpopulationernas (storskaliga) utveckling.

Pärlugglan är relativt oskygg och därför inte speciellt känslig för mänsklig närvaro i form av leder, rastplatser el. dyl.

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

Högström, S. 1977. Pärlugglan på Gotland. *Bläcku* 3: 17-21.

Korpimäki, E. 1988. Effects of territory quality on occupancy, breeding performance and breeding dispersal in Tengmalm's owl. *Journal of Animal Ecology* 57: 97-108.

Mikkola, H. 1983. *Owls of Europe*. Calton.

A224 Nattskärria (*Caprimulgus europaeus*)

Uppdaterad senast: 2003-04-08

Ansvarig för vägledningen: Krister Mild, Naturvårdsverket. krister.mild@naturvardsverket.se
Faktaunderlag från bl.a.: Mikael Svensson, MS Naturfakta, Martin Tjernberg, ArtDatabanken, SLU. martin.tjernberg@ArtData.slu.se

Ekologiska krav

Tillgång till lämpliga födosöks- och häckningsområden i torra glesa skogar eller tallplanteringar. Den vanligaste häckningsmiljön är gles, luckig tallskog på sandig mark eller hållmarker, och uppskattningsvis finns mer än 90 % av det samlade beståndet i sådana miljöer. Ofta häckar den i sådana skogar i direkt anslutning till små hyggen, gläntor, brandfält eller torra impediment. Det finns dock vissa regionala skillnader i biotopval – i sydligaste Sverige (Skåne, Halland, Blekinge) finns en betydande del av beståndet (ca 50 %) i gles löv- och blandskogsmiljö.

Nattskärria livnar sig huvudsakligen på större nattflygande insekter som nattaktiva fjärilar, skalbaggar och tvåvingar. Under födosöket hittar man den i öppna områden som gläntor, över mossar, på kalhyggen, i kraftledningsgator och längs skogsomgärdade vägar.

I övervintringsområdet, t.ex. i östra Zimbabwe, uppträder den i flertalet skogstyper, men kanske främst i områden med busksavann.

Spridningsförmåga

Under häckningen kan födosöken ske uppemot 5 km bort från häckningsplatsen.

Nattskärria är en långdistansflyttare som övervintrar i stora delar av Afrika söder om Sahara.

Hotbild

Det stora hotet mot nattskärria är en minskad tillgång på lämpliga häckningsmiljöer. Flera olika faktorer har lett till en kontinuerlig minskning av mängden lämpliga biotoper fr.o.m. 1950-talet. Den storskaliga nedläggningen av jordbruken i södra Sveriges skogs- och mellanbygder har lett till ett betydligt mer slutet landskap. Allt tätare skog, i kombination med en storskalig övergång från tall till gran i södra Sverige har minskat mängden lämpliga häckningsplatser i skogsmiljö.

Arten födosöker ofta , och vilar ofta på, vägar och kan därför lätt kollidera med bilar.

Upphörande jordbruk i skogslandskapet, framför allt minskade arealer naturliga ängs- och betesmarker, leder till en utarmad flora och därmed till en utarmad fjärilsfauna.

Nationell bevarandestatus 2001

Nattskärria häckar i södra och mellersta Sverige, i huvudsak söder om den biologiska norrlandsgränsen. Bestånd finns främst i områden med gles, talldominerad skog i M, K, I, H, G, F, N, O, E, D, AB, C, U, T, S, W och X län. Tillfälligt har häckningar konstaterats i Y, Z län. Nattskärria är troligen utgången i AC län.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

Det svenska beståndet har uppskattats till 2 500–3 200 par, vilket motsvarar cirka 1 % av det europeiska beståndet på ungefär 250 000 par. Det saknas data som beskriver beståndsutvecklingen i Sverige under det senaste seklet. En allmän uppfattning är dock att arten är på kraftig tillbakagång sedan mitten av 1900-talet. En jämförelse med trädlärkan, som i mångt och mycket häckar i samma miljöer, och en allmän bedömning av landskaps- och biotoputvecklingen under den aktuella perioden, pekar entydigt på att nattskärnan minskar kraftigt.

Nattskärnan är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

BirdLife International listar nattskärnan som ”*Declining*” i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar för artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 2, vilket innebär att dess utbredning är koncentrerad till Europa, och att den har en otillfredsställande bevarandestatus inom regionen.

Nationella bevarandemål (Ej fastställda av Naturvårdsverket)

Målsättningen är att det skall finnas ett häckande bestånd av nattskärna i hela området söder om den biologiska norrlandsgränsen.

Sverige bör på sikt kunna hysa minst 5 000 par, varav huvuddelen i områden med gles, talldominerad skog.

Bevarandeåtgärder

Regelverk

Nattskärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av nattskärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Nattskärnan är upptagen i Bilaga II (strikt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (Ej fastställt av Naturvårdsverket)

Många av de stora kraftledningsgator som genomkorsar Sverige skulle kunna hysa häckande nattskärna om de sköttes med något annat mål än som lövfoder till klövviltet. Här finns utmärkta möjligheter att genom en kombination av extensivt bete och målinriktad röjning återskapa en stor del av de ljunghedsmarker som försvunnit från Sverige det senaste seklet, till gagn för såväl nattskärna, trädlärka och törnskata som för en rad insektsarter och kärlväxter.

För att upprätthålla arealen tallskog, inte minst i södra hälften av Sverige, måste skogsvårdsstyrelsens rådgivningsarbete motverka trädslagsbyte från tall till gran.

Regler för naturvårdsinriktad skötsel av glesa tallskogar av lämplig kvalitet: betesdrift, luckhuggning m.m. För att rädda beståndet av nattskärna krävs att man aktivt sköter skogen inom reservat, Natura 2000-områden (SPA- och SCI-områden) och områden med skyddsskog

(kustnära läplanteringar) på ett sådant sätt att en gynnsam bevarandestatus för arter knutna till den miljön kan upprätthållas. Det kan innebära borthuggning av lövuppslag och inträngande granskog samt gallring för att förhindra att skogen ska bli för tät och fuktig. Det kan även innebära en aktiv landskapsplanering av skogsbruksåtgärderna för att få en rotation av kalhyggen, tallplanteringar och uppväxande skog av olika ålder och med olika beståndstäthet över större områden. Naturvårdens ofta föreslagna fria utveckling i skogen är alltså ett direkt hot mot nattskärnan.

En åtgärd som tydligt gynnar nattskärnan och ett stort antal andra arter inom olika organismgrupper är tillskapandet av brandfält. Detta bör ske genom naturvårdsbränning, dvs. att man bränner produktiv skogsmark med mängder av träd kvarlämnade (minst 50%, men gärna allt). Det är viktigt att de brända skogarna ej återplanteras med barr. Eftersom det så småningom (efter ett 10-tal år) växer upp löv på brandfälten minskar de i betydelse för nattskärnorna. Det är därför viktigt att planera naturvårdsbränningar på landskapsnivå så att det alltid finns brandfält i olika stadier runtom i landskapet.

I England har man lokalt lyckats vända artens nedåtgående trend genom aktiva åtgärder för att skapa lämpliga habitat. Särskilt värdefullt är röjning av gläntor (hellre stora än små), avverkning för att skapa så långa brynzoner som möjligt, tillskapandet av trädridaer i öppet landskap för lä samt röjning av ljung i täta bestånd (särskilt vid basen av björkar!) för att skapa lämpliga boplatser. När det gäller habitatvården är det precis samma åtgärder som föreslås för att gynna förekomsten av fladdermöss!

Exempel på mått/parametrar för uppföljning

Framtagande av metoder och parametrar för uppföljningen av Natura 2000-områden är under arbete i ett separat projekt och saknas därför än så länge i denna vägledning. Det kommer att läggas in i ett senare skede. För vidare information – ta kontakt med miljöövervakningen på respektive Länsstyrelse.

Litteratur

- Alexander, I. och Cresswell, B. 1990. Foraging of nightjars *Caprimulgus europaeus* away from their breeding site. *Ibis* 132: 568–574.
- Aronsson, Å. 1995. Nattskärans *Caprimulgus europaeus* antalsförändring under tjuugoett år i Ale och Vättle fjäll nordöst om Göteborg. *Ornis Svecica* 5: 161–164.
- Berry, R. och Bibby, C.J. 1981. A breeding study of nightjars *Caprimulgus europaeus*. *British Birds* 74: 161–169.
- Burgess, N.D., Evans, C.E. och Sorenson, J. 1990. The management of lowland heath for nightjars at Minsmere, Suffolk, Great Britain UK. *Journal of Environmental Management* 31: 351–360.
- Eskilsson, N och Siljeholm, E. 1994. En inventering av nattskärna i Åsviksländets naturreservat – samt något om artens status i Östergötland. *Vingspegeln* 13: 81–84.
- Lindell, L. 1980. Nattskärans *Caprimulgus europaeus* biotopval på norra Öland. *Calidris* 9: 221–236.
- Lötberg, U. 1997. Nattskärnor på norra Hållnåshalvön 1995. *Fåglar i Uppland* 24:30–33.
- Morris, A., Burges, D., Fuller, R.J., Evans, A.D. och Smith, K.W. 1994. The status and distribution of nightjars *Caprimulgus europaeus* in Britain in 1992. A report to the British Trust for Ornithology. *Bird Study* 41: 181–191.
- Nyström, H. 1987. Nattskärnan på Vättlefjäll. *Fåglar på Västkusten* 21: 116–122.
- Ravenscroft, N.O.M. 1989. The status and habitat of the nightjar *Caprimulgus europaeus* in coastal Suffolk, England, UK. *Bird Study* 36:161–169.
- Scott, G.W., Jardine, D.C., Hills, G. och Sweeney, B. 1998. Changes in nightjar *Caprimulgus europaeus* populations in upland forests in Yorkshire. *Bird Study* 45: 219–225.

Natura 2000

Art- och naturtypsvisa vägledningar

- Sierro, A., Arlettaz, R., Naef-Daenzer, B. Strebel, S. och Zbinden, N. 2001. Habitat use and foraging ecology of the nightjar (*Caprimulgus europaeus*) in the Swiss alps: Towards a conservation scheme. *Biological Conservation* 98: 325–331.
- Stolt, B.-O. 1972. Om nattskärrans *Caprimulgus europaeus* förekomst i Sverige 1970. *Vår Fågelvärld* 31: 111–116.
- Thuresson, M. 1988. Nattskärran på Hållnähalsvön i nordöstra Uppland. *Fåglar i Uppland* 15: 77–84.
- Tucker, G.M. och Heath, M.F. 1994. *Birds in Europe: Their Conservation Status*. BirdLife Conservation Series no. 3. BirdLife International. Cambridge.
- Tunmark, S. 1984. Nattskärrans förekomst och numerär på Halle- och Hunneberg. *Gavia* 10: 9–13.
- Åberg, P. 1976. Nattskärria *Caprimulgus europaeus* och trädlärka *Lullula arborea* i Skaraborg. *Grus* 3: 4–10.

Webbadresser

<http://www-umea.slu.se/MiljoData/webrod/SOKNING.cfm>

Natura 2000
Art- och naturtypsvisa vägledningar